

vandaar dit boek Meindert van der Kaaij

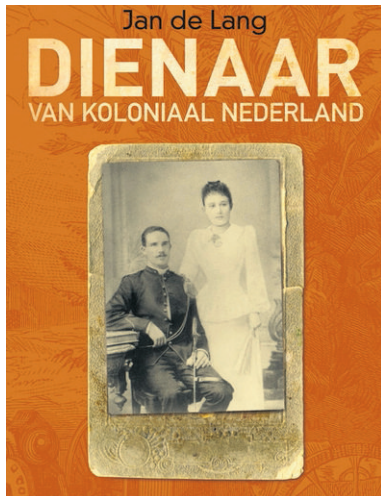
## ‘We denken er nu anders over’

Jan de Lang (1942), gepensioneerd gemeentesecretaris van Assen en Heerlen.

Ik stuitte op Hirschmann tijdens genealogisch onderzoek, dat is een hobby van me. Hij is de overgrootvader van mijn vrouw. Mijn schoonvader had na enig aandringen wel eens wat over die kerel verteld. Daarvan had ik twee dingen onthouden. In Suriname, toen hij daar begin vorige eeuw als commandant diende, had hij het voetbal geïntroduceerd. Daarnaast herinnerde ik me dat hij korte tijd burgemeester van Terschelling was geweest.

Hirschmann kwam weer in beeld toen ik me in de familie van mijn vrouw ging verdiepen. Ik wilde wat meer weten van de individuele familieleden. Dan kom je bij het Nationaal Archief in Den Haag terecht. Daar ligt alles over het Koninklijk Nederlandsch-Indisch Leger (KNIL) waarin hij diende. Ik las dat hij in 1896 deel uitmaakte van het derde bataljon. Punt. Dan weet je nog niet heel veel. Dan ga je uitzoeken waar dat derde bataljon lag en wat hij daarin deed. Het ene antwoord lokte de volgende vraag uit. Voor ik het wist was ik bezig met een biografie, want die man had zoveel gedaan en had op zoveel plaatsen gediend. Ik ben er vorig jaarop gepromoveerd in Groningen, bij het Biografie Instituut.

Ik geef toe, Hirschmann was geen nationale bekendheid. Het ligt voor de hand om te denken: wat heb ik aan een biografie van hem? En toch is de man een biografie waard. Vooral omdat je aan de hand van zijn carrière een beeld krijgt van het zogeheten moderne imperialisme, de periode eind negentiende eeuw dat Europese landen hun vleugels uitsloegen op zoek naar nieuw land en



naar grondstoffen. Het mooiste van een biografie is dat je zowel de uniciteit als de representativiteit van de hoofdrolspeler kunt behandelen. Dat laatste valt nooit mee omdat je hem moet vergelijken met anderen. Hirschmann was het voorbeeld van het gewone. Hij doorliep het leger vanaf tweede luitenant tot aan luitenant-kolonel. En net als anderen is hij heel vaak in zijn leven overgeplaatst. Soms wel een paar keer per jaar. Dan kom je ook bij het bijzondere van zijn leven: hij heeft alles gedaan in het leger wat er te doen valt. Hij diende in het garnizoensbataljon, maar werkte ook als docent op het opleidingsinstituut. Het meest in het oog springt zijn deelname aan het veldbataljon dat regelmatig betrokken raakte bij oorlogshandelingen. De eilanden kenden vorstendommen die zich zo nu en dan niets aantrokken van het Nederlandse gezag. Dan werd het leger erop afgestuurd en dan was het altijd gauw gedaan met de opstandigheid. Het leger was beter bewapend dan de inlandse opstandelingen,

maar bovendien werkten de protesterende vorstendommen zelden samen, ze konden geen coalities sluiten. Dat is de reden dat Nederland met een leger van ongeveer 42.000 soldaten zo'n enorme archipel kon besturen en onder de duim kon houden.

Hirschmann heeft gevochten in Atjeh, een oorlog die begon in 1873 en duurde tot in de volgende eeuw. In die tijd was hij trouwens ook oorlogscorrespondent. Aan het einde van zijn militaire carrière was hij commandant van het leger in Suriname. Hij had slechts 300 soldaten onder zich. Dat leger was niet bedoeld om buitenlandse vijanden buiten te houden, want niemand was geïnteresseerd in Suriname. Toch was het een opwindende tijd. Hij maakte mee dat een gevluchte Hongaar, een zekere Killinger, een staatsgreep pleegde. Die had plannen om de gouverneur gevangen te nemen en het commando op Fort Zeelandia over te nemen. Hirschmann hielp dat te voorkomen.

In het boek vel ik geen waardeoordeel over het koloniaal bestuur en de handelingen van militairen die daaruit voortvloeiden. Over het bezit van koloniën bestond in het Nederland van honderd jaar geleden grote consensus. Het werk in Indië werd beschouwd als normaal en zelfs heroïsch. In 1894 was er op het Haagse Malieveld een bijeenkomst waarin koningin-regentes Emma onderscheidingen uitreikte met de uitspraak: 'Dat er zegen op uw wapenen moge rusten.' Het enige wat daarover valt te zeggen is: we denken er nu anders over."

**Jan de Lang: Dienaar van koloniaal Nederland. Frederik Christiaan Hendrik Hirschmann (1870-1935).** Bert Bakker, Amsterdam. ISBN 9789035136267; 480 blz. € 24,95

leven & lezen Jasper van Dijk

## ‘Het SP-klasje moet alles van Jan Marijnissen lezen’

Jasper van Dijk (1971) zit namens de Socialistische Partij in de Tweede Kamer.

**Welk boek is verbonden met een bijzondere gebeurtenis in uw leven?**

"Mijn moeder was feministisch theoloog. Zij schreef 'De dubbele stem van haar verlangen', dat gaat over de stem van vrouwen in de Bijbel. Er zit ook wel een bruggetje in naar de SP. Zoals mijn moeder op zoek was naar verborgen stemmen in de Bijbel, zo was Jan Marijnissen in zijn boeken op zoek naar verborgen stemmen over solidariteit. Bijvoorbeeld in 'Tegenstemmen, een Rood antwoord op Paars' uit 1996."

**Ziet u die boeken als literatuur?**

"In ieder geval als vakliteratuur. Ik begeleid een SP-klasje met aankomend politiek talent en daar hoort ook veel leeshuiswerk bij. De boeken van Jan Marijnissen moeten ze allemaal lezen en daarna gaan we ze bespreken."

**Wat was het eerste boek dat u las?**

"Tom Tippelaar" van Annie M.G. Schmidt met fantastische illustraties van Jan Marinus Verburg. Ik zag

het laatst nog en toen was ik met een weer 35 jaar jonger. De boeken van Paul Biegel en Thea Beckman herinner ik me ook nog goed."

**Leest u wel eens boeken opnieuw?**

"Ik neem het me wel vaak voor, maar ik heb nog zoveel te lezen. Op mijn nachtkastje ligt een stapel van zo'n tien, twintig boeken – vooral non-fictie. En het is al snel politiek. Ik slurp ze op en ik lees er veel tegelijk. Nu weer het nieuwe boek van oud-Kamerlid Mei Li Vos en 'En mijn tafelheer is Plato' van Rob Wijnberg. Werkelijk briljant vind ik 'Verbeter de wereld, begin bij de opvoeding' van Micha de Winter. Echt een wake-upcall."

**Welke boeken gaan een leven lang mee?**

"'Zen en de kunst van het motoronderhoud' van Robert M. Pirsig, in wezen een filosofische verhandeling over kwaliteit. Het boek stamt uit de jaren zeventig maar het gaat nog steeds op. 'Strohonden' van John Gray is er ook zo een. Dat gaat over de beperkte mogelijkheden van de mens en hoe lastig het is om de wereld te veranderen, laat staan te verbeteren. Gray legt dat genadeloos bloot. Ook socialisten spaart hij daarbij niet."

**Is er een verband tussen uw leesgedrag en uw leven?**

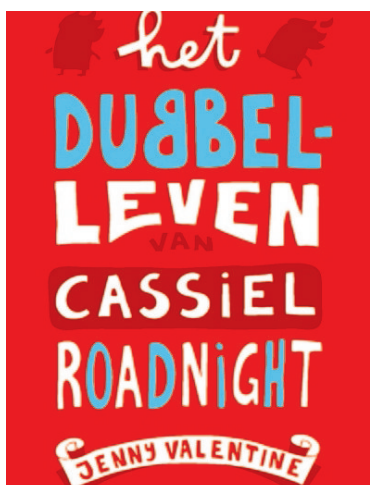
"Het is, denk ik, een kip of ei-kwestie. Want waarom lees ik een boek? Omdat ik zo ben, of ben ik zo omdat ik dat boek las? Zeker is dat als iets mij aanspreekt, het invloed heeft op mijn werk. Als ik een goed boek lees, wil ik dat aan iedereen vertellen. Uit zo'n boek als dat van Micha de Winter zal ik dan ook zeker citeren in de Kamer als dat zo uitkomt."

Joost van Velzen

jeugd Bas Maliepaard

## Pa en ma weten niet hoe ik echt heet

Uit verlangen naar een warm gezin doet Chap zich graag voor als een vermiste jongen, die wél een thuis had. Maar het bedrog valt hem zwaar.



Zijn hele leven droomt de zwerfver Chap (16) er al van deel uit te maken van een gezin, en nu wordt hem dat zomaar in de schoot geworpen. In het opvanghuis waar hij woont, herkent iemand in hem Cassiel Roadnight, een jongen die twee jaar geleden verdween en kenmerkend als twee druppels water op hem lijkt. Chap besluit zijn kans op een warm thuis te grijpen en de plaats van de vermiste Cassiel in te nemen.

Een dubbelgangersmotief en een identiteitswissel: van Valentine zijn we orginelere ideeën gewend. Maar de manier waarop ze deze opzet uitwerkt is opnieuw verrassend. Daar in herkennen we wél haar hand. In zowel 'Op zoek naar Violet Park' als 'Gebroken soep' vormen bizarre, ogenschijnlijk toevallige ontmoetingen het uitgangspunt voor detectieveachtige coming of age-romans. Dit boek neigt meer naar een psychologische thriller, waarin de zoektocht

naar een eigen identiteit en plaats in de wereld min of meer letterlijk wordt genomen.

De onderhuidse spanning zit in eerste instantie in het bedrog. Chap is bang om zichzelf te verraden, om ontmaskerd te worden door Cassiels moeder, zus en broer, die dolgelukkig zijn met 'zijn' terugkeer. Hij ziet er dan wel uit als Cassiel, diens geschiedenis en gedrag kent hij niet. "Elke dag, elk uur en elke seconde leefde ik onder een microscoop", zegt Chap en dat had hij van tevoren niet bedacht.

Er doemen bovendien spoken uit Cassiels verleden op. Chap hoort dat er voor zijn 'thuiskomst' een gerucht ging dat Cassiel zou zijn vermoord. Chap is voor iedereen het levende bewijs dat hij niet dood is. Dat brengt Chap in een beangstigend dilemma. Hij is de enige die weet dat Cassiel helemaal niet is teruggekeerd. Als de geruchten kloppen, is hij ongewild een zeer wel-

kom alibi voor diens moordenaar. Hoewel de plot ingenieus in elkaar steekt, is het fundament ervan niet overal even sterk. De levenswandel van Chap komt bijvoorbeeld vergezocht over; hij kent zijn eigen achternaam niet, is opgevoed door een oude zonderling bij wie hij op tweejarige leeftijd zomaar werd afgeleverd en is nooit naar school geweest. Valentine had duidelijk een hoofdpersoon nodig zonder al te veel banden met de maatschappij. De uiteindelijke redenen achter Cassiels verdwijning overtuigen wel, maar worden in emotioneel opzicht onvoldoende uitgediept. Toch neem je dat graag op de koop toe, want Valentine heeft bovenal een loeispannende pageturner afgeleverd.

**Jenny Valentine: Het dubbellevens van Cassiel Roadnight.** Uit het Engels vertaald door Jenny de Jonge Moon, Amsterdam. ISBN 9789048808953; 240 blz. € 6,95. Vanaf 14 jaar.

Wat leeft?

• **Boekhandel met één boek**

Omdat hij bang was dat niemand zijn boek zou opmerken, heeft de New Yorkse Andrew Kessler een eigen 'boekhandel' geopend vol grote stapels met één boek: het zijne, dat 'Martian Summer' heet, en waarin hij de NASA-Phoenixmissie naar Mars volgt. Kessler noemt zijn promotiemethode 'Monobookism'.

• **Driek van Wissen-trein?**

Vorige week stelde Jean Pierre Rawie in *Het Dagblad van het Noorden* voor een trein te noemen naar de overleden Dichter des Vaderlands Driek van Wissen, die dagelijks van Groningen naar Hoogezand treinde. Op de literaire site decontrabas.com blijkt dat zijn idee aanslaat. Er wordt zelfs gedacht aan een petitie.

• **Lagerfeld geeft Nietzsche uit**

Modekoning Karl Lagerfeld, die al heel wat handschriften van Nietzsche in bezit heeft, wil een exclusieve reeks (3000 kopieën) van al het werk van de Duitse filosoof uitbrengen. De bijzondere uitgave zou in 2012 in de Duitse boekhandel verkrijgbaar moeten zijn.